

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Zgodnie z art. 1 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego każda osoba fizyczna i prawna jest uprawniona do dochodzenia przysługujących jej praw cywilnych lub jej prawnie uzasadnionych interesów przed sądem w przypadku ich naruszenia lub zakwestionowania. Jeżeli osoba uważa, że doszło do naruszenia jej praw człowieka w związku z działalnością przedsiębiorstwa, a tym samym do naruszenia jej praw obywatelskich, może wytoczyć powództwo cywilne przed sąd powszechny.

Zgodnie z art. 1635 kodeksu cywilnego każde naruszenie praw, a także każdy czyn niedozwolony, który sam w sobie powoduje szkodę (w tym krzywdę), daje ofercie prawo dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia od sprawcy, o ile można mu przypisać winę za czyn. Krzywda oznacza cierpienie fizyczne lub psychiczne wywołane naruszeniem praw niemajątkowych ofiary lub pozbawieniem jej korzyści niemajątkowych w rezultacie popełnienia czynów niedozwolonych. Wysokość zadośćuczynienia za krzywdę ustala sąd według własnego uznania, stosownie do powagi krzywdy i wywołanych przez nią skutków. Jeżeli czyn niedozwolony przyjął postać przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu, moralności, nietykalności cielesnej, wolności, czci lub godności osoby (lub członków jej rodziny) lub małoletniego, przyjmuje się, że ofiara takiego czynu doznała krzywdy wskutek takiego działania. W pozostałych przypadkach ofiara musi wykazać, że wyrządzono jej krzywdę. W tym kontekście pojęcie „działanie” ma szersze znaczenie i obejmuje nie tylko działanie jako takie, ale również powstrzymanie się od działania, czyli zaniechanie.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

Odpowiedzialność za czyny niedozwolone przewidziana w kodeksie cywilnym obejmuje każde naruszenie praw i każde przestępstwo, w tym również rażące przypadki łamania praw człowieka.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską.

Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Jeżeli ani pozwany, ani powód nie mają miejsca zamieszkania ani siedziby na Łotwie i jeżeli do naruszenia nie doszło na terytorium Łowy, powództwo cywilnoprawne najprawdopodobniej nie będzie podlegało jurysdykcji sądów łotewskich.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Rzecznik Praw Obywatelskich na Łotwie ([tiesībsargs](#)) działa zgodnie z celem określonym w [ustawie o Rzeczniku Praw Obywatelskich](#), jakim jest wspieranie ochrony praw człowieka i zapewnienie, aby władza państwowa była sprawowana zgodnie z prawem, efektywnie i przy poszanowaniu zasady dobrych rządów.

Rzecznik Praw Obywatelskich może interweniować wyłącznie w przypadkach, w których organy administracji państwowej przy wydawaniu decyzji lub organy ustawodawcze przy uchwalaniu aktu ustawodawczego naruszyły przysługujące danej osobie prawa człowieka zagwarantowane w konstytucji Republiki Łotewskiej oraz w aktach prawa międzynarodowego w dziedzinie praw człowieka. W kontekście wykonywania uprawnień Rzecznika Praw Obywatelskich pojęcie „organ” oznacza instytucję administracji rządowej na szczeblu centralnym lub instytucję samorządową na szczeblu lokalnym bądź urzędników tych instytucji, a także osoby wykonujące zadania powierzone im przez instytucję administracji państwowej.

W przypadkach naruszenia zasady niedyskryminacji wobec pojedynczych osób Rzecznik Praw Obywatelskich może przedstawić swoją ocenę i zalecenia również osobom fizycznym i prawnym prawa prywatnego.

Do kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich nie należy jednak ocena działań europejskich korporacji transnarodowych poza terytorium UE.

Organem odpowiedzialnym za kontrolowanie i monitorowanie postępowania przedsiębiorstw w zakresie stosunków pracy jest [Państwowa Inspekcja Pracy](#). Kontrolę nad postępowaniem przedsiębiorstw w zakresie ochrony środowiska sprawuje [Państwowa Służba Ochrony Środowiska](#), która jest odpowiedzialna za monitorowanie przestrzegania prawa w obszarze ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa radiacyjnego i jądrowego, a także wykorzystania zasobów naturalnych.

Jeżeli osoba popełniła błąd przy zgłaszaniu czynu niedozwolonego, tj. złożyła skargę do organu, nie wiedząc, że nie jest on właściwy do jej rozpatrzenia zgodnie z przepisami ustawy o zgłaszaniu czynów niedozwolonych, organ taki jest zobowiązany wskazać osobie dokonującej zgłoszenia organ właściwy w tym zakresie lub, w stosownych przypadkach, przekazać skargę organowi właściwemu do jej rozpatrzenia.

W tym miejscu należy podkreślić, że instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich stanowi jeden z mechanizmów pozasądowego rozstrzygania sporów mający na celu zapewnienie ochrony osobom, których prawa człowieka zostały naruszone. Opiera się on wyłącznie na autorytecie Rzecznika, ponieważ wydawane przez niego zalecenia nie są prawnie wiążące. Złożenia wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich nie uznaje się za równoważne wszczęciu postępowania odwoławczego, dlatego też strona postępowania powinna mieć na uwadze fakt, że złożenie takiego wniosku nie wstrzymuje wykonania decyzji administracyjnej ani nie wstrzymuje biegu terminu na jej zaskarżenie. Zadaniem Rzecznika jest jednak dążenie do zwiększania świadomości społecznej w zakresie praw człowieka i propagowanie wiedzy na temat tych praw, mechanizmów ich ochrony oraz pracy Rzecznika. Dlatego też Rzecznik może udzielić danej osobie indywidualnej porady dotyczącej dostępnych mechanizmów, z których może ona skorzystać, w przypadku gdy doszło do naruszenia przysługujących jej praw.

Z wnioskiem do Rzecznika Praw Obywatelskich może zwrócić się każdy, kto ma poczucie, że jego prawa człowieka zostały naruszone.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

Nie znaleziono żadnych informacji na temat aktów prawnych nakładających na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej.

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE?

Możliwość skorzystania z pomocy prawnej finansowanej ze środków Skarbu Państwa jest uzależniona od rodzaju sprawy i statusu osoby. Pomoc prawna obejmuje konsultacje prawne, wsparcie przy sporządzaniu pism procesowych wnoszonych do sądu oraz pomoc prawną udzielaną w trakcie rozprawy sądowej. W sprawach cywilnych osoba, której przyznano pomoc prawną, jest zwolniona z uiszczenia kosztów sądowych na rzecz budżetu państwa, a jeśli nie zna języka, w którym prowadzone jest postępowanie, sąd zapewnia jej tłumacza finansowanego przez państwo.

W sprawach cywilnych (z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w przepisach prawa) i w sprawach administracyjnych dotyczących zaskarżenia orzeczenia sądu rodzinnego w przedmiocie ochrony praw i interesów prawnych dzieci osoba legalnie przebywająca na Łotwie jest uprawniona do otrzymania pomocy prawnej, jeżeli lokalne służby pomocy społecznej nadały jej status osoby o niskich dochodach lub osoby potrzebującej wsparcia albo jeżeli osoba ta znajduje się w szczególnej sytuacji, tj. niespodziewanie i z powodów niezależnych od siebie znalazła się w sytuacji życiowej i finansowej, która uniemożliwia jej należytą ochronę przysługujących jej praw, bądź jest osobą całkowicie zależną od wsparcia zapewnianego przez organy państwowe lub organy samorządu terytorialnego.

Osoba zamieszkująca w państwie członkowskim UE ma prawo do otrzymania pomocy prawnej w transgranicznych sporach cywilnych, jeżeli ze względu na swoją szczególną sytuację lub stan majątkowy i wysokość dochodów nie jest w stanie zapewnić sobie należytej ochrony przysługujących jej praw.

Inne osoby (w tym osoby zamieszkujące poza terytorium UE) mają prawo do pomocy prawnej zgodnie z zobowiązaniami zaciągniętymi przez Łotwę na mocy postanowień aktów prawa międzynarodowego, jeżeli ze względu na swoją szczególną sytuację lub stan majątkowy i poziom dochodów nie są w stanie zapewnić sobie należytej ochrony przysługujących im praw.

W sprawach cywilnych, w których osoba wytacza powództwo samodzielnie lub za pośrednictwem adwokata (tj. w sprawach cywilnych na gruncie prawa zobowiązań należących do właściwości Sądu Gospodarczego, jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 150 000 euro, a także w sprawach dotyczących ochrony tajemnic handlowych przed bezprawnym pozyskaniem, wykorzystaniem i ujawnieniem), pomoc prawna przysługuje, jeżeli dochód osoby nie przekracza minimalnego miesięcznego wynagrodzenia na Łotwie, sytuacja majątkowa osoby uprawnia ją do otrzymania pomocy i osoba ta uiszcza stosowną opłatę.

W **postępowaniu przed sądami administracyjnymi** pomoc prawną przyznaje sąd (sędzia) na wniosek, biorąc pod uwagę złożoność sprawy i sytuację finansową wnioskodawcy.

W **postępowaniu karnym** pomocy prawnej przyznaje podmiot prowadzący postępowanie (śledczy, prokurator lub sędzia). Pomoc prawną przyznaje się – na wniosek – osobom, którym przysługuje prawo do obrony, a także ofiarom w przypadkach przewidzianych w przepisach prawa.

Dodatkowe informacje są dostępne na stronie internetowej Administracji Sądowej:

[Infografika – Pomoc prawna przyznawana przez państwo w różnych kategoriach spraw](#) (LV)

[Informacje – Pomoc prawna przyznawana przez państwo](#) (EN)

[Przegląd – Pomoc prawna przyznawana przez państwo](#) (EN)

[Pomoc prawna w sporach transgranicznych](#) (EN)

Ostatnia aktualizacja: 12/02/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.